

Dijital Çağda Bir Ebeveynlik Kılavuzu: Yasaklamak Yerine Rehberlik

Dijital Dünyada Çocuklara Destek ve Rehberlik, #yasaklamayönlendir" Leonie Lutz ve Anika Osthoff (Çev. Atila Dirim), İletişim Yayınları: İstanbul, s. 239 (2024).

(Kitabın özgün adı: *Begleiten statt verbieten. Als Familie kompetent und sicher in die digitale Welt*, Münschen-Kösel- Verlag, 2022)

Zeynep Zelal KIZILKAYA

Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alpaslan Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, zz.dag@alparslan.edu.tr,
0000-0003-1073-1264

"İmdat, çocuğum ekran başından kalkmıyor!", "İmdat, çocuğum artık ders çalışmak istemiyor ve notları giderek düşüyor!", "İmdat, artık çocuğuma ulaşamıyorum!", "İmdat, çocuğum internette kötü şeyler yaşıyor!", "İmdat, tüm bunlar beni çok ama çok korkutuyor!", "İmdat, çocuğum çoktan bağımlı olmuş!", «Dijital dünyaya nasıl ayak uyduracağız?» Kaygı ve korku dolu bu çığlıklar ve sorular, günümüz ebeveynlerinin zihnini belki de en çok meşgul eden sorular arasında yer alır. Aileler bu endişelerle yüzleşirken bu hayati meseleyi nasıl çözeceklerini merak ederler. Acaba bu konuda bir yol haritası var mı?

Bu sorulara yanıt arayan bir eser, Leonie Lutz ve Anika Osthoff'un 2022'de Almanca yayımlanan „*Begleiten statt verbieten. Als Familie kompetent und sicher in die digitale Welt*“ adlı kitabı oldu. Atila Dirim'in çevirisiyle Türkçeye kazandırılan bu eser, «Dijital Dünyada Çocuklara Destek ve Rehberlik #yasaklamayönlendir” adıyla İletişim Yayınları tarafından 2024 yılında basıldı. 239 sayfalık bu kitap, aileleri dijital dünyada bir yolculuğa çıkarıyor.

Lutz ve Osthoff, ekranların hayatımızın her alanına nüfuz etmesiyle dijital dünyanın çocuklar için kaçınılmaz bir gerçeklik haline geldiğini ifade etmektedirler. Çocuklar; onların sosyal yaşamlarını, iletişim kurma biçimlerini ve boş zaman etkinliklerini derinden etkileyen, bizim deneyimlediğimizden farklı bir dünyada büyümektedirler. Lutz ve Osthoff'a göre bu durum, karmaşık duygulara yol açsa da yeni dijital teknolojilerin tüm aile üzerindeki etkisi yadsınamaz. Bu yeni ortamda çocuklarımızın nasıl bir rol üstleneceğini anlamak için dijitalleşmenin sunduğu faydaları araştırmalı ve onların bu yeni dünyayı tanımalarının, buraya katılmanın potansiyelini anlamalarının, adım atma yollarını öğrenmelerinin ve hatta burada üretim yapabilmelerinin ne kadar önemli olduğunu kavramalıyız. Lutz ve Osthoff bu noktada, basit, anlaşılır ve gündelik hayata entegre edilebilir bir medya okuryazarlığı eğitimine, özellikle ev ortamında büyük ihtiyaç duyulduğu vurgusunu yaparlar. Onların da belirttiği üzere medya okuryazarlığı, artık modern ebeveynliğin ayrılmaz bir parçasıdır.

Bu önemli konuyu ele alan Lutz ve Osthoff, farklı ancak birbirini tamamlayan deneyimlere sahipler. Kuzey Ren-Vestfalya'da öğretmenlik yapan Anika Osthoff, dijital dünyanın öğrenciler üzerindeki etkileri hakkında çalışmakta. Leonie Lutz ise televizyon sektöründeki editörlük ve dijital danışmanlık tecrübesi ile aile konularına odaklandığı blogu aracılığıyla ebeveynlerin dijital kaygılarına eğilmektedir. Bu iki yazarın yolları, dijital dünyanın sunduğu imkanlarla Instagram üzerinden çevrimiçi arkadaş olmalarıyla kesişmiştir. Öyle ki burada değerlendirdiğimiz ve ortak kitaplarını hiç yüz yüze gelmeden, tamamen çevrimiçi iletişim araçlarıyla (e-postalar, sesli mesajlar, çevrimiçi not alma uygulamaları ve video görüşmeleri aracılığıyla) yazmışlardır. Bu sıra dışı iş birliği, yazarlar tarafından, doğru kullanıldığında dijital medyanın ne kadar değerli bir araç olabileceğinin somut bir kanıtı olarak aktarılmaktadır.

Önsöz'de kitabın 2020 yılında Almanya'da hayata geçirilen #wirfürschule (#okuliçinelele) hackathonunun* bir proje çıktısı olduğunu öğreniyoruz. İlk #wirfürschule hackathonu, 2020 yılının 8–12 Haziran tarihleri arasında yaklaşık 6.142 katılımcı ile Almanya'da çevrimiçi bir etkinlik olarak gerçekleştirilmiştir. Verena Pausder'in fikir öncüsü olduğu bu hackathon Federal Eğitim ve Araştırma Bakanlığı (*Bundesministerium für Bildung und Forschung – BMBF*) ve Federal Dijitalleşme Komiserliği (*Bundesbeauftragte für Digitalisierung*) himayesinde düzenlenmiştir. Hackathonun katılımcıları öğretmenler, veliler, okul yöneticileri, araştırmacılar ve diğer eğitim paydaşlarından oluşmuştur. Bu etkinlikte sunulan çözüm önerilerinden bazıları seçilerek finansal açıdan desteklenmiştir (<https://wirfuerschule.de/hackathon-2020/>).

Öğretmenler için daha önce yazdıkları «Dijital Dünyada Öğrencilere Destek ve Rehberlik» e-kitabıyla bu alandaki tartışmalara müdahil olan yazarlar, şimdi de ebeveynlerin en kritik sorularına odaklanıyorlar: Yasaklamak mı, yoksa izin verip ortaklaşan bir deneyimle müdahale etmek mi?

Yazarlar, günümüzde asıl meselenin çocukların dijital medyaya erişimi olmadığını, çocukların artık bu erişimden mahrum bırakılmayacağını düşünüyorlar. Buna karşın çocukların bu araçlarla geçirdikleri zamanı nasıl değerlendirdikleri ve bu deneyimi nasıl şekillendirdiklerine odaklanarak ebeveynlere sesleniyorlar. Kitap, ebeveynlere çocuklarının dijital dünyayı doğru ve güvenli bir şekilde kullanmaları, dijital beceriler edinmeleri ve dijital okuryazarlık kazanmaları konusunda sade ve anlaşılır bir dille çok yönlü bir yol haritası sunmayı amaçlamaktadır. Yazarlar ailelere çocuklarının dijitalleşen dünyayı şekillendirecek yeni nesiller olduğunu hatırlatarak; onların bu dünyayı bilinçli ve güvenilir bir şekilde kullanmalarının, risklerle baş edecek olgunluk edinmelerinin ve gerekli dijital yetkinlikleri kazanmalarının hayati önemde olduğunu vurguluyorlar. Dijital alandaki yetkinliklerin günümüzdeki kritik önemi göz önüne alındığında bu konuda hem okullarda gerekli eğitimin verilmesi hem de aile içinde bu sürecin desteklenmesi bir bütün olarak ele alınmalıdır.

Kitap, sadece temel teorik bilgiler sunmakla kalmıyor, aynı zamanda yazarların alan araştırmalarına dayanan deneyimlerinden de besleniyor. Bu deneyimler dijital alanın yerlisi olan çocuklar karşısında “dijital ortamın yabancıları oldukları ve onu kullanma becerileri edinmek için epey çaba göstermek zorunda kaldıkları için dijital mülteciler” (s. 67) olan ebeveynlere temel bir rehberlik işlevi görmeye çalışıyor.

Kitap iki ana kısım ve alt bölümlerden oluşuyor. İlk kısım “Geleceğin Yetkinlikleri: Neden Onlarsız Olmaz?” başlığı altında 8 alt bölümden oluşuyor. İlk alt bölümde dijitalleşmiş bir dünyaya doğmuş ve bu dünyada yaşayacak olan çocuklarımızın her geçen gün daha da gelişecek bu dünyayı doğru ve güvenilir bir şekilde tanıyıp kullanmaları için temel kullanım becerileri edindirmenin gerekliliğine odaklanılıyor. Sonraki alt bölümlerde ise internet kullanımı ve internette üretime dayalı yetkinlikler edinmeye dair öneriler sunuluyor.

“Dijital araçların çocuklar için aidiyet ve katılım anlamına geldiği” (s. 35) bir sosyal ortamda bu araçlardan yoksunluğun çocuklara mahrumiyet hissettirdiğini göz önüne alan yazarlar, çocuklara ait dijital araçlar edindirmeden önce ebeveynlerin araçlarıyla kontrollü şekilde becerileri geliştirilen çocukların aile ortamında dijital dünyayı tanınmasını öneriyorlar. Bunun için sohbet ederek anlatma ve basit uygulamaları beraber yapmak odağa yerleştiriliyor. Özellikle Korona pandemisiyle beraber eğitim etkinliklerin yüz yüze ortamdaki süreliğine de olsa dijital ortama taşınması ailenin öğretici rolünü biraz daha arttırmıştı. Ebeveynler kısmen öğretmen ve gözetmen rollerini üstlenmek zorunda kaldıklarında yeni bir yetersizlik hissiyle karşılaştılar. Bu yükü azaltmak için dogmatik ve katı kuralları olmadan (s. 41) çocuklarla beraber denemelerin yapılması önerilmektedir. Ebeveynlerin kendilerine ve çocuklara hata yapma izni verecek şekilde, çocuklarla beraber denemeler yaparak öğrenmeleri ve bu denemeleri yaparken güvenlik kurallarını çocuklara aktarmaları bu yükü kolaylaştıracaktır. Yazarlara göre, çocukların geleceğin mesleki gerekliliklerine hazırlanmasını sağlayacak becerilerin aile ortamından başlayarak edindirilmesi de bu sayede mümkün olabilir.

* Hackathon, yaratıcı problem çözme veya hızlı yazılım geliştirme anlamına gelen “hack” ile uzun soluklu dayanıklılık gerektiren koşuyu ifade eden “marathon” sözcüklerinin birleşiminden oluşmuş bir terimdir. Hackathon terimi, farklı yetenek ve deneyimlere sahip insanların belirli bir zaman diliminde bir araya gelerek yoğun çalıştığı ve yaratıcı çözümler geliştirdiği yarışma veya iş birliği etkinliği olarak tanımlanmaktadır.

İkinci alt bölümde, evde bulunan dijital araçları kullanarak çocuklarla beraber podcast ve radyo oyunları oluşturma, z-kitap veya stop-motion videolar hazırlama, aile filmleri üretme, dijital tasarımlar yaparak ev mekânı ve araçlar için çıktılar yazdırma, minecraft oynayarak yapılar inşa etme, dijital resim yapma, beste yapma, gift oluşturma, blog yazma gibi deneyimler önerilmektedir (s. 46-56). Bu deneyimlerin çocuklarla oyun oynar gibi yaşanabileceği örneklenerek süreçlerin ebeveynlerin zihninde kolaylaşması hedeflenmektedir. Bu deneyimler aynı zamanda çocuklara dijital alandaki paylaşımın sınırlarını belirlemeyi de öğretebilir. Mesela blog yazarken hangi konuların yazılabileceği, nelerin ise yazılmayacağına dair çocukla somut anlaşma yapılması önerilmektedir. Böylece yazarlara göre kişisel olmasına karşın mahrem olmayan çocuk blogu üretilebilir (s. 54). Bunları takiben dijital ortamda çocuklara yazışma kurallarının aktarılması, kişisel verilerin kontrolünün öğretilmesi, doğru bilgi ve haber için araştırma yetkinliği kazandırılması, açık ve örtülü reklamlara karşı farkındalık edindirilmesi ve bağımsız araç kullanmayı öğrenmelerine dair alt bölümler yer almaktadır.

Yazarların ebeveynlere önemli bir uyarısı araç yetkinliği ile medya okuryazarlığının aynı şey olmadığı, medya okuryazarlığı için araçları bağımsız kullanma becerisi kazanmış çocukların da ebeveyn rehberliğine ihtiyaçları olduğudur (s. 66). Çünkü çocuklar yönlendirilmeye açıktır ve görsel yönlendirmelerin sonuçlarını öngöremezler.

Kitabın ikinci kısmı olan “Çocuklar Dijital Dünyada Nasıl Güvenle Hareket Eder?” başlığı altında ise risklere odaklanılıyor. Bu kısımda ebeveynlere çocukların ekran sürelerinin nasıl kontrol edileceği, dijital oyun, siber zorbalık, siber uşaklaştırma gibi tehlikelere karşı nasıl korunabilecekleri, hukuki sorumluluklar ve çocuklara dijital kullanıcılık bilincini nasıl kazandıracakları konularında pratik yönlendirici rehberlik sunulmaktadır. Hem oyunlarda hem uygulamalar ve platformlarda çocukların doğru ve yararlı şekilde dijital araçları kullanmaları için ailelerin rehberlik etmeleri gerektiği vurgulanmaktadır. Aynı zamanda çocuklar interneti kullanmaya başlamadan önce onların yaşlarına göre araç ve uygulamaların güvenli bir kullanıma nasıl hazırlanması gerektiği de örneklerle anlatılmaktadır.

Yazarlar, çocukların belli bir yaşa geldiğinde akıllı telefon sahibi olmalarının kaçınılmazlığını vurgulayarak bunun “dijital aile kuralları” belirlemek için uzlaşma zemini kılınmasını önermektedirler. Ebeveynlerin internet kullanımının çocuklardan farklı olduğunu, fakat bu durumun çocuklara açıklanarak tüm ailenin uyacağı kuralların belirlenebileceğini belirten yazarlar, “dijital konuları masaya yatırmak, çocuğun daha iyi korunması için onunla çevrimiçi tehlikeler hakkında konuşmak” (s. 105) gerektiğini vurgulamaktadırlar. Sınırların belirlenmesi, tehlikelerin açıklanması ve bunların çocuğun özerkliğini tanıyan denk bir sohbetle uzlaşmaya varmak üzere konuşulması akıllı telefonlara duyulan hayranlığın azalmasını sağlayabilir. Ekran sürelerinin yaş gruplarına göre ne kadar olması gerektiğine dair çeşitli kurumların pedagojik tavsiyeleri aktarılırken (s. 109-111) sapmalara işaret eden yazarlar, hem çocuklar arası farklılıklara hem çocuğun gün içindeki eylemselliğine bakılarak çok katı kurallar koymaktansa esnek olunmasını önermektedirler. Fakat bu esnekliğin aynı zamanda çocuğa kapatmayı öğretmek için kullanılması da gerekir. Çocuğun kapatma düğmesine kendi iradesiyle basmasının sağlanması onun “medya yetkinliğinin temelini” (s.113) oluşturacaktır.

Çocukların kullandığı sosyal ağları inceleyen bölümde (s. 117- 150) ise yazarlar WhatsApp, Instagram, TikTok, Snapchat ve YouTube platformlarının yapılarına dair temel bilgiler veriyor, çocukların güvenliği için uyulması gereken kuralları aktarıyor ve sorunlu içeriklere ve risklere eğiliyorlar. Ebeveynlerin bu platformların ayarlarına gerekli müdahaleleri, bu müdahalelerin çocuklara anlatılması ve çocukların olumsuz etkilere karşı korunması için pratik önerilerde bulunmaktadır.

Ebeveynlerin korkularını arttıran başka bir konu ise çocukların dijital oyunlara bağımlı olması ve onları sosyal hayattan kopararak başarısızlığa sürüklemesi kaygısıdır. Bu endişelerin karşısında yasaklama eğiliminin umulan sonuçları vermeyeceğini düşünen yazarlar, bu oyunlar “bağ kurabilir, ortak deneyimler

yaratabilir ve aynı zamanda sosyal entegrasyonun bir parçası olabilir” (s. 153) argümanını ileri sürerler. Burada gerekli olan oyunu yasaklamak değil yine güvenli bir çerçevede kurmak ve bunun için çocuklarla tehlikeler hakkında açıkça konuşmak ve net kurallar üzerinde anlaşarak yönlendirmektir. Oyun bağımlılığına dair tıbbi tanımlamalar hakkında olumsuz kanaate sahip olduğu görülen yazarlar bu tanımlamayı dijitalleşme korkusunun ifadesi olarak görseler de bağımlılık geliştirme riskinin varlığını kabul ediyorlar, fakat bu riskin daha çok o çocukların “kendi yaşam öyküleri ve kişilik yapısından kaynaklandığı” (s. 163) görüşünü ileri sürmektedirler. Buna karşın çocukların “oyun sadakati sorunu” yaşadıklarını ve bir şeyleri kaçırma korkusunun çocukları dijital alanda grup baskısına maruz bıraktığını önemli bir sorun olarak tespit ediyorlar. Birçok oyunun paketler satın almaya dayalı yapısı ise hukuki sınırlamaların eksikliği nedeniyle önemli bir risk. Yazarlar buna karşın yine ebeveyn gözetimi ve iletişimini önermektedir.

Kitabın önemli bir vurgusu da siber zorbalık ve siber uşaklaştırma üzerinedir. Siber zorbalığa karşı bütün çocukların korunması önemli bir mesele ve yazarlara göre bunun en önemli mekanizması okulda şekillenebilir. Bütün çocuklara eşit şekilde ulaşmanın mümkün olduğu tek kurum okul olduğundan (s.178 ve 202), ebeveyn endişelerinin giderilmesi için okulun bir kurum olarak devreye sokulması ve okul içinde koruyucu bir kültür oluşturulması önerilmektedir (s. 174). “Kişilerin uygulamalar, sosyal ağlar ve çevrimiçi oyunlar aracılığıyla çocuklarla iletişime geçmesi ve onları cinsel bir eylemde bulunmaya ve çıplak fotoğraflarını paylaşmaya teşvik etmesi” (s. 177) şeklinde tanımlanan “siber uşaklaştırma” ise failin güven oluşturarak uzun süreli sanal ilişkide ördüğü bir tehlikedir. Bu ilişkinin kendini kamufle eden fail tarafından nasıl ilerletilebileceğini örnekleyen yazarlar, çocuklara bu riskleri baştan açıklamayı ve veri paylaşımına dair onları duyarlı hale getirmeyi önermektedirler.

Ebeveyn rehberliğinin başka bir parçası da çocukların hukuki haklarına dair bilgilendirmeleri içermektedir. Yazarlar çocukların kendi haklarını bilmeleri gerektiğini belirtmekte ve temel medeni kuralların çocuklara açıklanmasını önermektedirler. Çocuğun kendi görünümünü üzerinde hakkını önemseyerek, nasıl görünmek istiyorsa buna saygı duyulması ve kendine ait bir fotoğrafının silinmesini istediğinde bu talebin konuşulması ve varılan mutabakata uyulması gerekmektedir. Çünkü bu ciddiyet çocuğun kendine ve başkalarının görünümüne ilişkin duyarlılığını geliştirecektir (s. 206).

İnternette çocuk fotoğrafları paylaşan ebeveyn tutumlarına dair tartışmalara da değinen yazarlar, bir tarafta fotoğraflar üzerinden gelişen istismar için kullanımlara ve bu nedenle fotoğraf paylaşımına karşı olan görüşlere yer verirken diğer taraftan çocuk ve aile fotoğraflarının paylaşımının ebeveynler arasında deneyim aktarma, ortaklık kurma ve yardımlaşmanın vesilesi olduğuna da değinmektedirler. Ailenin dijital alana taşınmasını doğal bulan yazarlar, bu noktada çocuk fotoğrafları kullanılırken ebeveynlerin mahrem ve utandırıcı olmayan görseller kullanmasını önermektedir.

Kitabın son bölümünde “Dijital Aile Kuralları İçin Öneriler” başlığı altında aileler, çocuklar ve gençler için geçerli kurallar sunuluyor. Bu kurallar ebeveyn, çocuk ve gençler için ayrı ayrı gruplanmış olup her birini diğer aile üyelerine karşı sorumlu kılacak şekilde belirlenmeye çalışılmıştır. Yazarlar kitabı kurgularken ilk olarak, dijital çağın içine doğmuş bir kuşağı büyüten ebeveynlere bu durumu kabullenmelerini, bu koşullara uygun donanımla çocuklarını yetiştirmelerini ve hayata hazırlamalarını öneriyorlar. Bu durumu kabullenmenin ötesinde tedirginlikleri öne alarak koruma refleksiyle çocukları dijital araçlardan mahrum bırakmanın doğru bir yaklaşım olmadığını düşünüyorlar. Buna karşın kitap ilerlerken ikinci aşamada çocuklara becerilerin nasıl kazandırılacağı, çocuklarla ebeveynlerin beraber hangi uygulamaları yapabileceği, bu uygulamaları keyifli aile sohbetlerine, öğretici oyunlara dönüştürmenin yolları öneriliyor. Esasında çocuğun dijital alana ve oyuna ilgi duyduğu ortamda ebeveynin bu ilgiden yoksun olması ve sürekli sınırlayıcı olan bir otoriteye dönüşmesi kuşaklar arası bir kopuşa neden olacaktır. Buna karşın dijital alanın imkanlarını beraber keyif alınacak bir oyuna ve birliktelik zamanına dönüştürme hem ebeveynlerin öğrenmelerini hem de çocukların rehberlikle ilerlemelerini

sağlayacaktır. Fakat bunun için ebeveynin çocuk için koyduğu kurallar yanında kendisinin de dijital alanda kurallara bağlı kalması gerekecektir. Çocuk bu şekilde doğru kullanıma ikna olacaktır. Araç yetkinliği ve medya okuryazarlığı kazandırılan çocuklar bu haliyle hayata hazırlanmış yeni kuşak olabilirler. Kitap üçüncü adımda ise risklere odaklanmaktadır. Ebeveynlerin korku ve tedirginlikleri bu aşamada önemsenmekte ve dijital alana bırakılan çocukların nasıl korunacağı gündeme alınmaktadır. İlk aşamada değişim ve mecburiyeti öne süren yazarlar, kitabın ikinci aşamasında imkân ve fırsatlara eğilmekte ve ardından üçüncü aşamada risklerin vurgulandığı ve tehlikelere karşı güvenli bir dijital alanın aile ortamındaki rehberlikle nasıl inşa edilebileceğine dair bir çerçeve kuruyorlar.

Lutz ve Osthoff'un bu metni endişeli ebeveynler için rahat okunabilir, korkuları gideren temel perspektif kazandırıcı bir çalışmadır. Fakat bunun yanında metin boyunca varsayılan bir aile ve ebeveyn tipine yönelerek konuşulmaktadır. Bu aile en azından orta sınıf bir aile tipidir. Ebeveynler ise günün tamamını tüketmeyen işlere sahip ve çocuklara ayırabilecek zamanı olan, bunun yanında araç yetkinlikleri gelişen dijital teknolojiye kısmen uyumlu ve yeni teknolojilere erişim imkânı olan ideal ebeveyn tipidir. Bununla beraber bu ebeveynler işten artakalan zamanlarında ya her çocuğa zaman ayıracak kadar geniş zamana sahip ya da az çocuklu ebeveynlerdir. Bu haliyle çok çocuklu ya da çok zaman ayrılması gereken farklı gereksinimli çocuğa sahip ailelerin az zamanda çok iş yapmasını gerektiren zaman yoksunluğu göz ardı edilmiştir. Ayrıca alt sınıf ve bu nedenle teknolojik değişimlere uyum sağlama kapasitesi eksik ailelerin geriden gelişlerine açılan bir rehberlik taşımadığı da söylenmelidir.

Almanca yayınlanan kitabın burada ele aldığımız Türkçe çevirisinde dikkat çeken önemli bir husus, kitabın Türkiye bağlamına uyarlanmasında yapılan işlemler. Kitabın çeşitli bölümlerinde okuyucuya önerilen Türkçe dijital siteler dikkat çekiyor. Orijinal kitapta bulunmayan bu öneriler çevirmen veya editörün inisiyatifleriyle mi metne dahil edilmiş, bu öneriler metne giydirilirken yazarlarla çalışılmış mı veya en azından onayları alınmış mı sorularına cevap bulabileceğimiz bir bilgiden okurlar mahrum bırakılmış. Türkçe çeviri kitabın çeşitli bölümlerinde ebeveynlere güvenli bir dijital alanın bilgisini edinmeleri veya çocuklara rahatlıkla izletilebilecek örnekler olması amacıyla yer verilen minik-yavrutema.org (s. 77), dijitalmedyavecocuk.bilgi.edu.tr (s. 96-154), internetyardim.org.tr ve unicef.org/turkiye (s. 176), dogrulukpayi.com ve teyit.org (s. 190) internet siteleri ile kitabın son kısmında (s. 225 - 226) yer alan YouTube kanalları ve çevrimiçi dergi önerileri muhtemelen çevirinin bir aşamasında yürütülmüş kısa bir araştırmayla metne dahil edilmiş görünmektedir.

Aslında rahat okunması amaçlanarak yazılmış, genel kitleyi gözetken bir rehberlik metninin çevirisi yapılırken metni ikinci dilde de aynı görevi görecektir şekilde yerel bağlama uygunlaştırmak da bir sakınca görülmez. Çünkü yazarların ebeveynlere rehberlik amacıyla Almanca siteler önerdiği yerleri aynen korumak ve Türkçe olan muadil siteler işaret etmemek kitabın rehber özelliğini zayıflatabilir. Fakat uygunlaştırma çabası nihayetinde metnin yeniden kurulması demektir ve metnin yeniden kuruluşunda yazarların, çevirmenin, editörün hangi düzeyde katkıları olduğunun açıkça belirtilmesi gerekecektir. Buna dair ne kitap metninin başlangıcında ne Türkçe site önerilerinin yapıldığı bölümlerde, ne de metnin sonunda okuyucuya herhangi bir izah yapılmıştır. Kitap boyunca bunun istisnası olan sadece iki adet editör notu (e.n.) görülmektedir. Bu iki editör notu da yazarların dijital alandaki ihlallere dair Alman Ceza Kanunu'ndan ceza maddelerini okuyucuya aktardığı kısımda bu maddelere benzer Türk Ceza Kanunu maddelerinin dipnot ile belirtilmesi şeklindedir (s. 208). Bu da gösteriyor ki, orijinal metinle beraber Türkiye bağlamındaki karşılığını aynı anda göstermek okunabilirlik açısından zorluk üretmeyebilir. Yine de okunabilirlik zorluğu üreteceği düşünülüyorsa orijinal metnin önerilerini dipnot ile vermenin tercih edilmesi, en azından okuyucuların bilgilendirilmesi açısından bir ihtiyaç ve hatta bir hak olarak da değerlendirilebilir. Nihayetinde orijinal metnin önerileri yerine Türkçe dijital yayınlar alanındaki muadillerin hangi aktörün veya kişinin müdahillliği ile seçildiği ve bu seçimler yapılırken orijinal metnin yazarlarının tercihleriyle nasıl bir uyum arandığını açıklamak yayınevinin okuyucuya bir borcudur.